

Наставно-научном већу Факултета политичких наука Универзитета у Београду

На седници Одељења за међународне студије, одржаној 13. јануара 2022. године, констатовано је да је кандидат мср Миад Накхавали завршио писање докторске дисертације под насловом „Iran-Saudi Arabia Rivalry After the Islamic Revolution of Iran (Однос Ирана и Саудијске Арабије након Исламске револуције у Ирану)“. Одлуком Наставно-научног већа Факултета политичких наука Универзитета у Београду од 20. јануара 2022. године именована је Комисија за оцену докторске дисертације у саставу: проф. др Драган Ђукановић, доц. др Владимир Ајзенхамер, Универзитет у Београду - Факултет безбедности и проф. др Драган Р. Симић, ментор.

Комисија је прегледала и оценила наведени докторски рад и на основу мишљења свих њених чланова Наставно-научном већу Факултета политичких наука Универзитета у Београду подноси следећи:

Извештај о докторској дисертацији

Основни подаци о кандидату

Кандидат Миад (Алиреза) Накхавали је рођен 16.09.1989. године у Масхаду у Ирану. Основну и средњу школу завршава у свом родном граду, а после тога такође у Масхаду завршава и основне студије руске књижевности и превођења на Универзитету Фирдуси са просечном оценом 17/20.

Последипломске студије на Универзитету у Београду на Факултету политичких наука, смер међународне студије, уписао је 2012. године, а 2013. године одбранио је мастер тезу под насловом „Односи Ирана и САД после Исламске револуције у Ирану“, чиме је стекао звање мастер политиколог за међународне послове.

После завршених мастер студија, кандидат одлази у Аустрију и уписује се на Факултет политичких наука у Бечу школске године 2014/2015. године али, убрзо после тога добија стипендију Владе Србије и одлучује да своје докторске студије настави у

Београду. Отуда је, од 2015. године па све до данас, кандидат уписан на докторске Међународне и европске студије Факултета политичких наука Универзитета у Београду.

Током протеклих пет година, Миад Накхавали је био запослен у две различите организације које су укључене у помоћ и подршку избеглицама и мигрантима. Од 2016. до 2020. године, Накхавали је радио као културни медијатор и преводилац у организацији СИМ (Центар за интеграцију младих), у партнерству са Save the Children. Од 2017. до 2018. године радио је у организацији CRPC (Центар за кризну политику и реаговање), у сарадњи са UNHCR-ом, као службеник за заштиту деце и преводилац у Београду, Србија.

Миад Накхавали је у Brasidas Group, компанији која се бави управљањем ризицима, био запослен као аналитичар за анализу података везаних за блискоисточне компаније. Brasidas Group, је компанија са седиштем у Цириху, а поседује две филијале у Београду и Њујорку. Накхавали је тренутно запослен као тим лидер у компанији IPSensus која се бави заштитом својине.

Објављени радови кандидата:

Током студија, МА Накхавали је објавио три ауторска чланака из области међународне политике и исламске економије, који су објављени у престижним научним часописима. Чланци су следећи:

- Overview of Islamic Financial System and its Efficiency. *European Scientific Journal*, (2017), *ESJ*, 13 (19), 108.
<https://doi.org/10.19044/esj.2017.v13n19p108>
- DIPLOMATIC, CONSULAR AND POLITICAL RELATIONS BETWEEN IRAN AND UNITED STATES. *European Scientific Journal*, (2013), *ESJ*, 9 (14)
<https://eujournal.org/index.php/esj/article/view/1069>
- NGOs and International Law. *International Journal of Politics & Law Research*. doi: 10.12966/ijplr.11.01.2013, v.1, p. 45

Основни подаци о докторској дисертацији

Докторска дисертација кандидата мср Миада Накхавалија под насловом „Однос Ирана и Саудијске Арабије након Исламске револуције у Ирану / Relations between Iran and Saudi Arabia after the Islamic Revolution in Iran“ написана је на 200 страна стандардног формата (фонт: *Times New Roman*, проред: 1) од којих је 169 страна основног текста, а остатак чини списак коришћених извора.

Дисертација садржи осам основних поглавља – „Introduction“, „The theoretical Framework of the research“, „Capabilities of Iran and Saudi Arabia“, „Leaders image“, „Iran-Iraq war and Rafsanjani presidency“, „Khatami vs Ahmadinejad and acceleration of nuclear program“, „Rouhani and Nuclear Deal“ и „Conclusion“.

Докторска дисертација мср Миада Накхавалија представља заокружену целину у научном, стручном и методолошком смислу. Закључци дисертације поткрепљени су ваљаном аргументацијом. Основна теоријска и практична полазишта заснована су на обимној литератури и бројним изворима. Кандидат је користио монографије и научне и стручне радове великог броја страних и домаћих аутора, медијске изворе и међународне документе.

Предмет и циљ дисертације

Кандидат мср Миад Накхавали се у свом истраживању усредсређује на претпоставку да у односима Ирана и Саудијске Арабије постоје различити фундаментални фактори и препреке као што су верске, идеолошке и етничке разлике, учешће Саудијаца у слабљењу и изолацији Ирана, иранско-саудијско ривалство после пада Садама Хусеина, политичко вођство исламског света после Арапског пролећа, иранска подршка Хезболаху и Хамасу итд. Циљ овог истраживања је боље разумевање односа Ирана и Саудијске Арабије, како на међународном, тако и на унутрашњем нивоу. Како бисмо разумели однос ове две суседне земље, поред структуре међународне арене, морамо да узмемо у обзир све унутрашње слојеве политике, при чему мислимо на улогу идеологије, културе, историје итд. Иако, су Иран и Саудијска Арабија имали напету историју чак и пре Исламске револуције и имали неколико неспоразума о геополитичким питањима, као и о цени нафте, 1979. године, тријумфом Исламске револуције, овом сукобу додат је и идеолошки аспект.

Од тада се овај сукоб непрекидно продубљује, иако је тај однос за време различитих председника био побољшаван или погоршаван у зависности од председничке политике.

Кључно **истраживачко питање** на које кандидат у раду одговара гласи: *Како је Исламска револуција утицала на односе Ирана и Саудијске Арабије?* Поред основног истраживачког питања, кандидат покућава да одговори и на следећа питања:

Како је структура међународне арене утицала на однос ове две државе?

- Како је Исламска револуција у Ирану утицала на однос између ове две земље?
- Како лидери ове две земље разумеју концепт претњи и могућности?
- Какав непријатељство Ирана и Саудијске Арабије утиче на регион Блиског Истока?
- Каква је улога иранског председника у развоју односа са различитим земљама?
- Да ли постоји излаз из овог сукоба и да ли постоји шанса за нормализацију односа ове две суседне земље?

Временски, предмет овог истраживања обухвата период од почетка Исламске револуције 1979. године, када је Хомеини дошао на власт и променио цео политички систем у Ирану, из секуларизма у систем заснован на шиитском исламу. У том тренутку се однос Ирана са свим његовим суседима, укључујући и Саудијску Арабију, променио из разлога што је Хомеини пратио политику антимонархије и што је покушавао да прошири револуционарни шиитски ислам ван граница Ирана. У тези је такође описано и објашњено много битних догађаја из овог раздобља, а то су талачка криза, напад на Меку, као и оснивање Савета за заливску сарадњу арапских држава. Затим, кандидат даје увид у рат између Ирана и Ирака и последице рата на односе Ирана са Саудијском Арабијом, али и са Западом. После тога теза описује председавање Хашемија Рафсанџанија када долази до побољшања односа. Затим је обрађен период Хатамијевог председавања, чија је истакнута идеја „дијалога цивилизација“ довела до тога да су се односи Ирана са Саудијском Арабијом, али и са целим светом побољшали. Нажалост, почетком америчке окупације Ирака, односи су поново захладнели. Две године касније, на власт долази Махмуд

Ахмадинежад. Тада долази до убрзања нуклеарног програма у Ирану, што је такође утицало на односе, јер су Запад и Саудијска Арабија били у страху да ће Иран стећи нуклеарно оружје и да ће постати најмоћнија земља у региону. То је такође и разлог увођења најоштријих санкција које је Иран икада доживео. На власт, затим, долази председник Хасан Рухани, који је за циљ имао укидање међународних санкција и побољшање односа са суседима. Та идеја је успела и за време Обамина администрације, потписан је нуклеарни споразум с Ираном. Међутим, доласком Доналда Трампа на место председника Сједињених Америчких Држава 2017. године, САД су једнострано изашле из споразума и санкције Ирану су поново уведене.

Просторно, иако је ово рад из области науке о међународним односима, он се највише бави његовом регионалном димензијом односно у овом случају Блиским истоком, као и односима Ирана и Саудијске Арабије и његовим утицајем на сукобе на Блиском истоку.

За теоријски оквир за објашњење односа ове две државе кандидат је одабрао неокласични реализам.

Када је реч о **научној области**, предмет рада се налази у подручју међународних односа. Кандидат се посебно усредсређује се на концепт структуре међународног система, али и на улогу унутрашње политике у процесу доношења политичких одлука. Класификација и објашњење односа ове две земље помажу нам да разумемо корене и узроке проблема. Кандидат покушава да опише перспективе и гледишта о овом проблему сагледавајући унутрашњу политику и спољне препреке. Ове перспективе су, пре свега, унутрашња политика, која укључује културу, религију и идентитет, као и спољне препреке, које укључују анархично међународно окружење и систем самопомоћи, у којем је најважнији циљ опстанак.

Примарни **научни циљеви** ове докторске тезе су научна дескрипција (опис) и научно објашњење. Када је реч о дескрипцији, кандидат мср Миад Накхавали описује различита одређења појма реализма у међународним односима; развој реализма; различите погледе на концепт реализма, неореализма и неокласичног реализма; кључне стратегије опстанка држава у међународним односима, али и улогу унутрашње политике у процесу

доношења одлука; одговоре које је теорија неокласичног реализма даје у опису и објашњењу односа Ирана и Саудијске Арабије; односе Ирана са Саудијском Арабијом, али и са САД-ом после Исламске револуције.

Други, по хијерархији виши, циљ дисертације јесте научно објашњење. Кандидат објашњава узроке и начине промена у иранским и саудијским стратегијама после Исламске револуције, разлоге погоршања односа Ирана са Саудијском Арабијом, али и са Западом, односе између неокласичног реализма, моћи и улоге идентитета, културе и религије у процесу политичког одлучивања.

Приликом постављања истраживања, кандидат је за циљ поставио и научно предвиђање. Настојао је да предвиди различите стратегије обе земље у њиховој даљој међусобној интеракцији, покушавајући да кроз неколико сценарија који би се могли десити у будућности, предвиди и њихове последице.

Друштвених циљева овог рада је неколико. Најпре, мср Миад Накхавали верује да је значај друштвеног дела овог истраживања у томе што наглашава улогу појединаца у друштву, култури, историји и значај његовог идентитета у обликовању политичког окружења. Без сумње, одлуке лидера се не доносе ван овог окружења и увек су засноване на друштвеном и међународном окружењу у ком делује. Друштвени циљ овог истраживања може се сагледати и кроз упознавање са концептом неокласичног реализма, као и кроз пружање јасније слике о односима Ирана и Саудијске Арабије који су засновани на међународним и унутрашњим чиниоцима.

Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

У складу са предметом и циљем истраживања, кандидат је у тези „Однос Ирана и Саудијске Арабије након Исламске револуције у Ирану / Relations between Iran and Saudi Arabia after the Islamic Revolution in Iran“ дефинисао четири опште хипотезе и пет посебних хипотеза.

ПРВА ОПШТА ХИПОТЕЗА

Односи Ирана и Саудијске Арабије током монархије иранског шаха, под секуларним режимом и након 1979. године у Исламској Републици која се заснива на

шеријатском закону, погођени су анархичним окружењем Блиског Истока, које је довело до напетости и ривалства између ове две државе.

ДРУГА ОПШТА ХИПОТЕЗА

Безбедносна дилема између две земље и борба за опстанак значајно су утицали на односе Ирана и Саудијске Арабије. Такође, борба за примат у исламском свету доводи до непријатељских односа две земље.

ТРЕЋА ОПШТА ХИПОТЕЗА

Исламска револуција у Ирану 1979. године погоршала је однос између Ирана и Саудијске Арабије и довела до прокси ратова у региону. Такође, иранско-амерички односи значајно су утицали на односе Ирана и Саудијске Арабије.

ЧЕТВРТА ОПШТА ХИПОТЕЗА

Опажања иранских револуционарних вођа ајатолаха Хомеинија, а после њега, ајатолаха Хаменеија и саудијских конзервативних краљева има негативан ефекат на односе две земље.

ПРВА ПОСЕБНА ХИПОТЕЗА

Анархична структура међународног система играла је одвраћајућу улогу у побољшању односа између Ирана и Саудијске Арабије. Систем самопомоћи створио је бесконачно ривалство између двеју земаља.

ДРУГА ПОСЕБНА ХИПОТЕЗА

Односи се заснивају на два фактора, а то су унутрашња политика и међународни систем, а промене у сваком од њих чине промене у односима. Перцепција лидера две земље биће пресудан фактор за побољшање или погоршање односа.

ТРЕЋА ПОСЕБНА ХИПОТЕЗА

Круг око лидера две земље, укључујући председника, политичку елиту, интересне групе и породице лидера, игра важну улогу у обликовању процеса одлучивања политичких лидера и њихових перцепција.

ЧЕТВРТА ПОСЕБНА ХИПОТЕЗА

Ако Иран настави да подржава шиитске народне војске у региону и Саудијска Арабија такође настави да подржава сунитске групе, обе земље ће бити блокиране у том „непријатељском кругу“.

ПЕТА ПОСЕБНА ХИПОТЕЗА

Ако Иран дође у посед нуклеарног оружја, Саудијска Арабија ће покушати да учини то исто и то ће довести до непријатељских односа и дестабилизације Блиског Истока.

Опис садржаја (структуре по поглављима) дисертације

Докторска дисертација кандидата мср Миада Накхавалија састоји се поред увода, закључка и литературе од још седам поглавља.

У уводу рада кандидат објашњава позадину односа између ове две земље, сврху истраживања, опште и посебне хипотезе, емпиријски део истраживања и очекивани резултат дисертације.

У другом поглављу чији је наслов „Теоријски оквир истраживања / **The theoretical Framework of the research**“ објашњен је неокласични реализам и његова функционалност у објашњењу односа између Ирана и Саудијске Арабије, јер се усредсређује и на структуру међународног система и на унутрашњу политику и тако нам даје бољу слику процеса доношења одлука од стране лидера обе земље.

Треће поглавље које је кандидат насловио „Способности Ирана и Саудијске Арабије / **Capabilities of Iran and Saudi Arabia**“ објашњава три најважније компоненте

моћи: географију, становништво и богатство. У овом поглављу дато је поређење Ирана и Саудијске Арабије на основу њихових војних капацитета.

У четвртом поглављу које је носи наслов „Слика лидера / **Leaders image**“ кандидат објашњава линиоце који међусобно обликују ум и перцепцију лидера и утичу на процес доношења одлука.

Пето поглавље, кандидат је назвао „Иранско-ирачки рат и Рафсанџанијево председавање / **Iran-Iraq war and Rafsanjani presidency**“ и овде говори о утицају иранско-ирачког рата на однос Ирана и Саудијске Арабије. Такође објашњава односе за време председника Рафсанџанија.

У шестом поглављу које носи наслов „Хатами против Ахмадинејада и убрзање нуклеарног програма / **Khatami vs Ahmadinejad and acceleration of nuclear program**“ кандидат објашњава два различита приступа иранских председника Хатамија и Ахмадинејада - Хатамија са реформистичком позадином и либералнијим приступом, док Ахмадинејад потиче из конзервативне кампање и има више антизападни приступ.

У седмом поглављу под насловом „Рухани и нуклеарни споразум / **Rouhani and Nuclear Deal**“ кандидат објашњава промену иранске политике која настаје са Руханијевим избором за председника и побољшање односа са Сједињеним Америчким Државама. Такође, осврће се и на долазак Доналда Грампа на место председника САД и његово повлачење из нуклеарног споразума и како је то утицало на будућност Блиског Истока. У овом поглављу, кандидат такође даје предвиђања будућних односа Ирана и Саудијске Арабије.

Закључак дисертације представља сумирање свих резултата до којих је кандидат дошао током истраживања, као и поновно разматрање хипотеза које су постављене на почетку рада. Кандидат у закључку износи кључне налазе истраживања и показује да ли су и до које мере хипотезе потврђене или оповргнуте.

Методе које су примењене у истраживању

У својој докторској дисертацији кандидат мр Миад Накхавали користио је следеће методе:

Од основних научних метода, кандидат наводи, методе анализе и синтезе, индукције и дедукције, до апстракције и конкретизације, као и генерализације и специјализације.

Кад су у питању **основне синтетичке методе**, главни ослонац био је на конкретизацији, генерализацији и индукцији као основним научним методама, при чему кандидат нарочито истиче парцијалну индукцију.

Што се тиче **општенаучних метода** у овом раду, коришћене су хипотетичко-дедуктивна метода, метода моделовања, статистичка и компаративна метода. Имајући у виду упоредну анализу три класичне геополитичке теорије компаративна метода ће бити веома коришћена током самог истраживања.

Остварени резултати и научни допринос дисертације

Супарништво Ирана и Саудијске Арабије око нафтних питања, Хаца и мешања у међусобне послове ушли су у нову фазу. Ова фаза почиње од америчке инвазије на Ирак који је тада претворен у бојно поље између две суседне земље. У међувремену, Иран је покушао да подржи шиитске групе што је више могуће, а Саудијска Арабија је подржавањем сунитских група покушала да блокира пут већем иранском утицају у региону. После устанка у арапским земљама, у време Арапског пролећа, које се 2011. проширило регионом Блиског истока, сукоби између Ирана и Саудијске Арабије ушли су у другу фазу, где су обе земље кренуле у „прокси ратове“ у Сирији и Јемену. Та ривалства су велики губитак економских ресурса за обе земље и наносе велику штету државама у којима се рат води.

Узимајући у обзир различите димензије унутрашње политике и спољне препреке, отвара се пут ка бољем разумевању проблема. По кандидату, препреке у билатералним односима заснивају се на анархичном систему, перцепцији лидера и на томе какву слику

народ једне земље има о народу оне друге и обрнуто. Стога промена на сваком нивоу може происходити опоравком или погоршањем односа. Елите представљају важан део размишљања лидера у одлучивању, па су такође и оне одговорне за преиспитивање односа ове две земље.

С обзиром на посебан положај Блиског Истока у данашњем свету, проучавање чинилица и предуслова за успостављање релативног мира и безбедности у овом региону је од великог значаја. Супарништво и непријатељство ове две суседне земље донело је много негативних утицаја на регионалну и међународну безбедност. Промена политике из ривалства у сарадњу помогла би и Ирабу и Саудијској Арабији као и заливским земљама. Поред тога, проналажење системског решења проблема могло би спречити ратове у региону који су изазвали бројне хуманитарне катастрофе.

Закључак

1. На основу урађеног истраживања, може се утврдити да је кандидат показао смисао за научно-истраживачки рад и продубљено разумевање концепта структуре међународног система у међународним односима. Одабрана тема докторске дисертације је актуелна, научно потребна, друштвено оправдана и у складу је са до сада показаним научним интересовањем, способностима кандидата мср Миада Накхавалија и његовим професионалним опредељењем. Она представља самосталан истраживачки рад о улози међународне структуре и унутрашње политике у процесу доношења политичких одлука.
2. У дисертацији је приметна амбиција кандидата, како у погледу научних циљева (заступљеност сва три циља – дескрипције, објашњења, предвиђања), тако и у погледу схватања друштвене потребе да се истражи предмет дисертације. Реч је о изузетно актуелном истраживању које може бити од научне и шире друштвене користи и подстицај за даља научна истраживања моћи, структуре међународног система, али и опажања лидера и њиховог разумевања спољашњег света.
3. Структура садржаја дисертације поштовала је принципе општости и конкретизације истраживања и начела прецизности, реалности и ограничења. Оваква структура

могућила свођење предмета истраживања у научно прихватљиве оквири за спознају и одређење појава, и приказ резултата истраживања. Садржај предмета дисертације је правилно структуриран, те је омогућио реализацију постављених циљева истраживања.

4. Приложена литература дала је веома добру грађу за израду докторске дисертације, те учвршћује закључак Комисије о свеобухватно исправној методолошкој усмерености кандидата.
5. Постигнути резултати истраживања кандидата мср Миада Накхавалија представљају допринос, како у смислу ваљаног обухвата теме, тако и у стварању могућности њеног даљег и још дубљег сагледавања.

Анализом и критичком оценом докторске дисертације, Комисија може закључити да је дисертација мср Миада Накхавалија написана у складу са усвојеном пријавом и одобрењем Наставно-научног већа Факултета политичких наука Универзитета у Београду. На основу укупне и критичке оцене садржаја докторске дисертације, чланови Комисије оцењују да докторска дисертација кандидата мср Миада Накхавалија представља самостално научно дело, па су се у складу са тим стекли сви неопходни услови за њену јавну одбрану.

У Београду, 16. маја 2022. године.

Комисија за оцену дисертације:

1. проф. др Драган Ђукановић

2. доц. др Владимир Ајзенхамер, Универзитет
у Београду – Факултет безбедности

3. проф. др Драган Р. Симић, ментор